

Spaas Services to your industry

- Logistic Management
- Representation
- Idea Brokers
- Information
- Site selection
- Outplacement

fully independent and
reliable services by

SPAAS SERVICES CV

Groene Wandeling 33

B-2970 Schilde

Belgium

Phone: (0)3.383.13.88

Fax: (0)3.887.10.16

Boekbesprekingen

Algemene economie

Innovation and Regional Development

Welke regionale ontwikkelings-tendenzen staan de westerse economieën tijdens de komende jaren te wachten? Welke drijvende krachten gaan er achter deze tendensen schuil? Welk bestuursniveau is het best aangepast om een innovatiegericht regionaal ontwikkelingsbeleid te voeren? En welke principes dient de overheid bij zo'n strategisch beleid in acht te nemen? Vragen van deze aard vormden het onderwerp van de Vijfde Internationale Conferentie over Innovatie en Regionale Ontwikkeling, die einde 1988 plaatsvond in Berlijn. De papers ervan werden (terecht) voldoende belangrijk geacht om achteraf in boekvorm te worden uitgegeven.

Congresboeken hebben het voordeel dat zij de lezer in staat stellen om kennis te nemen van recent uitgevoerd of lopend onderzoek en van nauw bij de actualiteit aansluitende ervaringen uit de beleids- en bedrijfspraktijk. Vaak omvatten zij bovendien een veelzijdige benadering van het behandelde thema. O.m. de herkomst van de auteurs draagt ertoe bij dat dit ook hier het geval is. Het boek bevat bijdragen uit elf verschillende landen (met een relatief hoog Brits en Duits aandeel). De achtergrond van de auteurs is overwegend wetenschappelijk, al is ook de bestuurlijke invalshoek sterk vertegenwoordigd.

Het gebrek aan structuur en systematiek dat men nogal eens aantreft in congresverslagen, is in dit

geval goed opgevangen doordat de verschillende bijdragen, 22 in totaal, zijn samengebracht in 6 deeltjes, die elk een welomlijnd sub-thema behandelen. Drie van deze deeltjes gaan nader in op de probleemstelling en -analyse. Zij handelen over de regionale ontwikkeling gezien vanuit de beleids- en bedrijfspraktijk, regionale ongelijkheden in de EG, en de mogelijkheden voor regionale ontwikkeling en de strategische versterking van de mogelijkheden tot regionale innovatie. In deel 4 en 5 komen de beleidsaspecten aan bod (instrumentering van innovatiegericht regionaal beleid en toepassing van ontwikkelingsstrategieën in regio's met een uiteenlopende groeidynamiek). Het laatste deel schetst de perspectieven inzake regionale ontwikkeling en is meer synthetiserend van opzet. Vermeldenswaard is ten slotte nog dat in de conclusie een sterke nadruk wordt gelegd op het belang van factoren als onderwijs en vorming, cultuur en milieukwaliteit als voorwaarden voor structuurversterking en regionale ontwikkeling.

Dirk Yzewyn

Hans-Jürgen Ewers en Jürgen Allesch, eds., Innovation and Regional Development: Strategies, Instruments and Policy Coordination (Proceedings of the Fifth International Conference on Innovation and Regional Development held in Berlin, December 1-2, 1988)

Berlijn/New York, Walter de Gruyter, 1990, x + 346 blz. - Prijs: 138 DM

ISBN 3-11-012261-8

Open Economy Macroeconomics

De meeste engelstalige macro-economische handboeken behandelen een gesloten economie met overheid. Het buitenland wordt vaak in de allerlaatste hoofdstukken bij de analyse betrokken en krijgt daardoor onvoldoende aandacht. Het gevolg is dat deze boeken weinig of niet bruikbaar zijn bij de studie en analyse van macro-economische problemen die eigen zijn aan een open economie.

Open Economy Macroeconomics van Ronald Shone wijkt af van de traditionele aanpak. Reeds van bij het begin wordt het buitenland bij de analyse betrokken. Dit is begrijpelijk omdat het boek een inzicht tracht te geven in het naoorlogse macro-economisch beleid in Groot-Brittannië.

Het eerste deel van het boek is theoretisch. Met behulp van grafieken en een wiskundig instrumentarium worden een statisch en een dynamisch model voor een open economie afgeleid. De aandacht gaat meer specifiek naar de rol van verwachtingen, de overheid, de wisselkoers, geld en economische politiek. Hier wordt van de lezer wel een basiskennis van macro-economie verondersteld.

Het tweede deel is hoofdzakelijk gericht op de Britse economische politiek. Er wordt uitvoerig ingegaan op de monetaire en budgettaire politiek, de wisselkoerspolitiek, de maatregelen tegen inflatie en werkloosheid en de stabilisatiepolitiek. Shone beperkt zich niet tot een louter theoretische analyse. Hij geeft een uitvoerige beschrijving van het institutionele kader waarbinnen deze maatregelen genomen werden. Zo komt de theorie uit het eerste deel tot leven.

In het laatste deel worden een aantal macro-economische problemen

behandeld waarmee Groot-Brittannië geconfronteerd wordt: het optreden van plotse schokken in de economie, de dalende competitiviteit en het vertragen van de economische groei.

Dit boek is niet zomaar één van de vele handboeken macro-economie. Het is een prachtige illustratie van hoe theorie op een boeiende en grondige wijze kan toegepast worden op reële economische problemen waarmee een open economie geconfronteerd wordt. Bovendien is het een aanrader voor wie zich wenst te verdiepen in de naoorlogse Britse economische politiek.

Hilde Meersman

Ronald Shone, *Open Economy Macroeconomics: Theory, Policy and Evidence*
Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf
(Simon & Schuster), 1989, xix + 443 blz. –
Prijs: 26,45 \$

Value-Form and the State

De theorie die in *Value-Form and the State* naar voren wordt gebracht, behandelt de determinatie van de economische politiek in de hedendaagse kapitalistische maatschappij. G. Reuten (die filosofie van de economie en geschiedenis van het economisch denken doceert aan de Universiteit van Amsterdam) en M. Williams (die politieke economie doceert in Nieuw-Zeeland) bieden hiervan een marxistische analyse. Disciplines als economie, filosofie, politiek en sociologie worden daarbij met elkaar in verbinding gebracht.

In een eerste deel presenteren de auteurs hun dialectisch geïnspireerde methodologie. Vertrekend van Hegels kritiek op het empirisme, zetten zij zich af tegen het positivisme dat heden ten dage de so-

ciale wetenschappen domineert. Dit methodologisch deel is uitermate belangrijk voor het betoog. De rest van het boek kan trouwens gelezen worden als een eerste toetsing van de hier geëxpliciteerde methode.

In de verdere systematische uiteenzetting zijn thema's aan de orde zoals de accumulatie-tendens in de ontwikkeling van de kapitalistische economie, de dalende winstvoet, de relatie tussen de staat en de burgerlijke samenleving en de concrete vorm die deze relatie aanneemt in de economische politiek, en problemen in verband met de gemengde economie en de welvaartsstaat. Essentieel is hier het onderscheid tussen het contingent en het noodzakelijke. Wat contingent is biedt immers ruimte voor beleidsveranderingen binnen het systeem. Meteen wordt er ook door aangegeven wat de grenzen van dit systeem overschrijdt.

Het strak opgebouwde betoog is ondergebracht in delen, hoofdstukken, secties, en genummerde paragrafen, nog aangevuld met bijkomend materiaal in addenda (die eventueel kunnen overgeslagen worden). De vele verwijzingen die met deze tekstorganisatie samenhangen dragen niet steeds bij tot een vlotte lectuur. Bovendien vormt het eerste deel voor wie niet zo vertrouwd is met de filosofie van Hegel en Marx een vrij hoge drempel, die echter genomen moet worden om de presentatie verder te kunnen volgen. Wel wordt elk hoofdstuk met voorafgaande opmerkingen ingeleid en met een samenvatting besloten. Het slotdeel geeft ook enkele aanwijzingen voor verder onderzoek. Een uitgebreide bibliografie en een auteurs- en trefwoordenregister sluiten het werk af.

Johan Pauwels

Geert Reuten en Michael Williams, *Value-Form and the State: the tendencies of accumulation and the determination of economic policy in capitalist society*
Londen/New York, Routledge, 1989, xxi + 339 blz. – Prijs: 12,95

General Equilibrium or Market Process

De Oostenrijkse school behoort tot die richtingen van de moderne economische wetenschap die ontstaan zijn uit onvrede met het overheersende neoklassieke denkkader. De kritiek van de Oostenrijkers richt zich op de manier waarop de (vrije) markt wordt weergegeven in de theorie. De theorie van het *algemeen evenwicht* (die hier beschouwd wordt als het neoklassieke model van de markt bij uitstek) is voor de Oostenrijkers te gedetermineerd en te statisch. Individuen reageren immers niet als automaten, beschikken nooit over complete informatie, en leren voortdurend bij. Als alternatief heeft de Oostenrijkse school daarom de theorie van de *marktprocessen* ontwikkeld, waarin begrippen als innovatie en de "entrepreneur" een centrale plaats krijgen.

Deze bundel groepeerd bijdragen die gepresenteerd werden op een conferentie van het Liberty Fund, in oktober 1987 gehouden in Badenweiler (West-Duitsland). De bedoeling van de conferentie was na te gaan of er een onverzoenbaar antagonisme bestaat tussen de Oostenrijkse en de neoklassieke benadering van de markt. Op deze vraag is geen eenduidig antwoord gekomen. De meeste bijdragen behandelen ook slechts een deelaspect van het probleem. Peter Koslowski heeft het over de categoriale en ontologische vooronderstel-

lingen van beide theorieën. Een van de onderscheidingen die hij daarbij maakt is die tussen de *homo agens* van de Oostenrijkse en de *homo oeconomicus* van de neoklassieke school. Nicholas Georgescu-Roegen gaat na hoe sommige natuurwetten in verband zijn gebracht met economische activiteiten. Zijn bijdrage is, zoals te verwachten was, interessant en goed gedocumenteerd, maar valt in deze bundel uit de toon. Martin Beckmann gaat dieper in op de betekenis van het begrip *algemeen evenwicht*, terwijl Israel Kirzner hetzelfde doet voor het begrip *marktproces*. De bijdrage van Kirzner is veruit de beste van de twee. Van centrale betekenis voor de marktprocesbenadering zijn volgens hem de begrippen *onwetendheid*, *verrassing* en *ontdekking*, die ruimschoots aan bod komen. In dezelfde geest behandelt Alfred Bosch marktprocessen als evolutionaire processen. De laatste drie bijdragen vergelijken telkens de neoklassieke met de Oostenrijkse theorie. Zowel Reinhold Veit als Dieter Schmidten hebben het over verschillen in opvattingen over economisch beleid. Jack Wiseman, tenslotte, evalueert de zwakten en sterkten van beide scholen. Hij pleit voor een radicalisering van de inzichten van de Oostenrijkse school, naar het voorbeeld van figuren als Shackle en Lachmann.

General Equilibrium or Market Process is niet helemaal evenwichtig samengesteld: goede en minder goede bijdragen wisselen elkaar af en de neoklassieke benadering komt te weinig aan bod. De aanwezigheid van een exponent van de neoklassieke school (genre Frank Hahn) zou zonder twijfel meer gewicht hebben gegeven aan het werk. Nu vinden waarschijnlijk

vooral sympathisanten van de Oostenrijkers er hun gading in.

Guido Erreygers

Alfred Bosch e.a., eds., *General Equilibrium or Market Process: Neoclassical and Austrian Theories of Economics (Wirtschaftswissenschaftliche und wirtschaftsrechtliche Untersuchungen, 25)*

Tübingen, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1990, x + 163 blz. – Prijs: 94 DM
ISBN 3-16-145587-8

A Market Theory of Money

A Market Theory of Money is het eerste boek van John R. Hicks dat werd uitgegeven sinds het overlijden van deze auteur in mei 1989. Hicks was actief op vrijwel elk terrein van de economische wetenschap en hoewel de Nobelprijs hem (samen met Kenneth Arrow) werd toegekend voor zijn bijdrage tot de theorie van het algemeen evenwicht, mag men Hicks' verdiensten op het gebied van de monetair-economische theorie geenszins verwaarlozen. (Zo was de paper "A Suggestion for Simplifying the Theory of Money" (*Economica*, 1935) een van zijn eerste belangrijke publicaties in dit domein, dat later tot basis zal dienen voor het werk van de Nobelprijswinnaars Tobin en Markowitz. Het voorliggende boek vormt dan ook een synthese van deze verdiensten.

Het werkje bestaat uit drie delen en een appendix. Deel I ("The Working of Markets") leidt Hicks zelf in als "a necessary prologue" tot de rest van het boek. In een viertal erg boeiende hoofdstukken toont Hicks aan welke nuanceringen er binnen de competitieve marktform dienen te worden gemaakt, wil men verder kijken dan

het statische *textbook*-model van bederfbare goederen. De evenwichtskoncepten gehanteerd door Walras, Edgeworth en Marshall worden er besproken, evenals het onderscheid tussen *stock* en *flow* evenwichten, de rol van "stockholders" en speculatie, en de specifieke kenmerken van de arbeidsmarkt.

De overige twee delen horen daarentegen wel volledig thuis in de monetair-economische theorie. In "Money and Finance" (Deel II) weidt Hicks uit over de kenmerken en functies van het medium geld in het afsluiten van contracten, de bestaansreden van activa op basis van het liquiditeitscriterium (dat veel subtieler gedefinieerd wordt dan de gebruikelijke *textbooks* het toelaten). Het laatste deeltje ("Problems and Policies") situeert zich voornamelijk op het macro-economische vlak: de controverse tussen Keynes en Wicksell over interest en krediet, tussen Keynes en Hawtrey over interest en investeringen, een nieuwe visie op de internationale monetair-economische en bedenkingen bij de nefaste gevolgen van inflatie, zowel op economisch als op politiek vlak. Een appendix over risico en onzekerheid sluit het boekje af.

A Market Theory of Money is ongetwijfeld een aanrader voor alle monetair-economisten die openstaan voor nuanceringen die modellen van het type Sargent-Wallace niet toelaten. Daar het om een synthese van ideeën gaat, zullen sommige paragrafen de lezers van Hicks niet onbekend voorkomen. Dat mag hen echter niet weerhouden van de lectuur van dit werk, gezien de constante evolutie die Hicks' ideeën kenmerkte. Het eerste deel van het boekje zou ik alle economisten willen aanraden, ook indien zij geen onmiddellijke be-

langstelling hebben voor de monetair-economische theorie.

Fred Schroyen

John Hicks, *A Market Theory of Money*
Oxford, Clarendon Press (Oxford University Press), 1989, viii + 142 blz. – Prijs: 20 £
ISBN 0-19-828724-0

Free Banking and Monetary Reform

In de organisatie van het monetair-financieel systeem in elk land speelt de overheid een belangrijke rol. Zo is het in omloop brengen van basisgeld toegewezen aan het monopolie van een centrale bank. Er is dus geen concurrentie in het aanbod van chartaal geld. Bovendien zijn de financiële instellingen onderworpen aan een uitgebreid prudentieel overheids-toezicht. In dit boek wordt deze traditionele organisatie ter discussie gesteld. De auteur ontwikkelt een pleidooi voor concurrentie in het aanbod van geld.

Deel I en II bevatten een overzicht en analyse van de geschiedenis van monetair instellingen en monetair-economische theorie. Tegen deze achtergrond poogt Glasner aan te tonen dat een evenwichtig monetair-financieel systeem had kunnen ontstaan zonder tussenkomst van de overheid.

Deel III bevat voorstellen voor monetair hervorming met maximale vrije concurrentie waarin de overheid slechts een zeer minimale taak krijgt toegewezen. Volgens de auteur waarborgen zijn voorstellen de stabiliteit van het financiële systeem en bieden zij de beste garantie voor prijsstabiliteit.

Dit werk bevat ontegensprekelijk verschillende originele ideeën.

Daarnaast is de interessante beschrijving en analyse van de geschiedenis van de monetaire instellingen en van de monetaire theorieën op zichzelf de moeite waard om te lezen.

Michel Dombrecht

David Glasner, *Free Banking and Monetary Reform*
Cambridge, Cambridge University Press,
1989, xvi + 276 blz. – Prijs: 25 £ (hardback)

The economics of trade protection

Dit boek biedt een systematisch overzicht van de moderne theorieën van handelsprotectie. De jongste twee decennia is de wijze van handelsprotectie grondig gewijzigd. Internationale onderhandelingen zorgden voor succesvolle tariefverminderingen, maar toch namen nationale regeringen vaak hun toevlucht tot maatregelen om hun eigen productie af te scherm van buitenlandse concurrenten. Zo raakten o.m. directe kwantitatieve belemmeringen in de internationale handel algemeen verspreid.

Neil Vousden wil deze nieuwe ontwikkelingen beknopt en systematisch voorstellen. Hij was zich bewust van de noodzaak om het materiaal toegankelijk te maken voor een ruim publiek, inclusief niet-specialisten. Daarom is een inleidend hoofdstuk opgenomen over de basis van de handelstheorie. Ook bevat het werk veel figuren en is het wiskundige materiaal gegroepeerd in de laatste twee hoofdstukken en in de bijlagen.

Zijn werk materiaal verdeelde Vousden in vier secties, plus een meer mathematisch deel. Deel I geeft een overzicht van protectie in competitieve markten. Na de voor-

stelling van het basismodel behandelt de auteur, voor een kleine economie, de effecten van tarieven en hij stelt die tegenover andere types van protectie. In de vergelijking van tarieven met importquota's staat de assumptie van onzekerheid van wereldprijzen en wereldvraag centraal. Het eerste deel besluit met de handelspolitiek van een groot land.

In het tweede deel beschouwt de auteur de handelsprotectie in imperfecte mededinging (monopolie, oligopolie, monopolistische concurrentie).

Aan de basis van deel drie ligt het idee dat de verschillende vormen van protectie niet meer dan de prijzen zijn die voor een evenwicht zorgen op de politieke markten. Dit deel beklemtoont dat de tariefniveaus het resultaat zijn van een proces waarbij zowel kiezers en drukkingsgroepen als politieke partijen betrokken zijn. Uiteraard bepalen de politieke markten niet enkel het niveau maar ook de vorm van de protectie.

Deel vier vereist meer wiskundige kennis. Het behandelt twee benaderingen om de protectie te beperken: een uni- en een multilaterale. Alhoewel het boek zich toespit op de theorie, wordt de aandacht van de lezer ook gevestigd op de onderliggende empirische studies. De resultaten van een aantal van die studies worden uiteengezet met de klemtoon op de recentste modellen die imperfecte concurrentie en schaalvoordelen incorporeren.

Stefaan Lampaert

Neil Vousden, *The economics of trade protection*
Cambridge, Cambridge University Press,
1990, xvii + 305 blz. – Prijs: 10,95 £
ISBN 0-521-34669-X

Managing Exchange Rates

Het wisselkoerssysteem is zeker een van de meest bediscussieerde onderwerpen tussen economen. Tijdens de jaren vijftig en zestig werd het Bretton-Woodssysteem van vaste wisselkoersen heftig bekritiseerd door eminente economen. Een van de belangrijkste argumenten was dat vlottende wisselkoersen de betrokken landen een grotere autonomie in het economisch beleid zouden geven. De ervaringen met vlottende wisselkoersen sinds de jaren zeventig zijn echter niet zo positief. Verschillende economen, o.a. Peter Kenen, zijn erg kritisch. In *Managing Exchange Rates* pleit Kenen met overtuiging voor een meer geordend wisselkoerssysteem. Hij argumenteert dat vlottende wisselkoersen niet geleid hebben tot meer nationale autonomie, doch slechts tot een verandering in de vorm van de interdependentie (p. 8).

Kenens boek is een pleidooi voor een systeem van geordende wisselkoersen tussen de belangrijkste economieën. Hij geeft de voorkeur aan een systeem van spilkoersen met ruime fluctuatiemarges. Brede marges moeten speculanten afschrikken, aangezien een herschikking van de spilkoersen niet automatisch leidt tot veranderingen in de effectieve marktcoersen. Als instrument om de wisselkoersen te stabiliseren legt Kenen vooral de nadruk op interventies van de centrale banken in de wisselmarkten (p. 41). Hier lijkt Kenen mij wel wat te optimistisch. Interventies van de centrale banken zijn zeker een belangrijk instrument om de wisselkoers te verdedigen. Indien echter interventies niet gepaard gaan met veranderingen in de rentevoeten en het monetair be-

leid, zijn zij minder geloofwaardig. Bij wijze van besluit kan men stellen dat Kenens boek een, op een brede eruditie gebaseerd, pleidooi is voor een meer geordend wisselkoerssysteem.

Ivo Maes

Peter B. Kenen, *Managing Exchange Rates*
(Chatham House Papers – The Royal Institute of International Affairs)
Londen/New York, Routledge, 1988, 119 blz. – Prijs: 7,99 £

Financing the World Economy in the Nineties

Dit boek is de neerslag van een zorgvuldig voorbereid congres over de toenemende integratie van de financiële markten en de nieuwe uitdagingen die deze stellen voor de nationale en internationale economische politiek.

Zorgvuldig, omdat zowel de keuze van de auteurs als de inhoud van de interventies gecentreerd zijn rond eenzelfde lijn, nl. de noodzaak van gecoördineerde interventie in de economische politiek van de grote landen. Het feit dat de Verenigde Staten met zowel een begrotings- als een betalingsbalanstekort kampen heeft tot onevenwichten op de wissel- en financiële markten (1987) geleid. De nodige coördinatie of geloofwaardigheid van die coördinatie ontbreekt voorlopig, omdat de Verenigde Staten niet op dezelfde golfen afstemmen als Duitsland en Japan. In de lijn van deze ouverture door de initiatiefnemer van dit congres liggen ook de andere bijdragen. De ex-directeur van het IMF opent de reeks en het behoef ons niet te verwonderen dat hij ook hier een pleidooi houdt voor stabilere wis-

selkoersen. R. Dornbusch pleit vervolgens voor een verdere depreciatie van de dollar en weegt voor en tegen af. In hoofdstuk drie komt de coördinatie in verband met de wisselkoersen aan bod. Na een eerder sceptisch overzicht van de prestaties bekijkt Bockelmann welke institutionele veranderingen nodig zijn om de onjuist afgestelde wisselkoersen te verbeteren. Snijders belicht de problematiek vanuit het standpunt van de multinationale onderneming voor wie de (grillig) fluctuerende wisselkoersen uiteraard een kleine nachtmerrie zijn. In tegenstelling met Dornbusch vindt hij verdere depreciatie van de dollar echter minder welkom. Uiteraard is dit een standpunt vanuit een Europese MNO. In het vijfde hoofdstuk behandelt Oort de kwetsbaarheid van het internationale bankwezen als gevolg van de internationale schuldproblematiek. Van Roij besluit het werk met een bijdrage over de rol en het belang van de interbancaire markt voor de stabiliteit en de continuïteit van de internationale financiële betrekkingen.

Stefaan Marijsse

Jac. J. Sijben, ed., *Financing the World Economy in the Nineties (Financial and Monetary Policy Studies, 18)*
Dordrecht/Boston/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1989, xii + 158 blz. - Prijs: 105 gulden

Productivity Growth and the Competitiveness of the American Economy

Dit boek behandelt, aan de hand van drie becommentarieerde papers, de wisselvallige prestaties van de Amerikaanse economie op het gebied van produktiviteit en

concurrentiepositie gedurende de voorbije decennia.

Eichengreen en Goulder bespreken vier basisindustrieën waarvan de trends in de arbeidsproduktiviteit en vooral de concurrentiepositie verklaard worden door sector-specifieke factoren en door de invloed van het macro-economisch beleid. Vervolgens trachten ze de afzonderlijke invloed van het macro-economisch beleid te simuleren met behulp van een sectorieel algemeen evenwichtsmodel onder "perfect foresight", dat echter enkel de budgettaire politiek en niet de invloed van de monetaire politiek op de portfoliobeslissingen modelleert. Uit de simulaties blijkt dat de budgettaire politiek slechts een zeer klein gedeelte van de schommelingen in de reële wisselkoers kan verklaren. Dit zegt misschien meer over de capaciteit van dit soort modellen om macro-economische evoluties op korte termijn te verklaren dan over de budgettaire politiek zelf.

Kendricks paper plaatst de Amerikaanse prestaties inzake produktiviteit in een internationale context. De VS deelden met de andere OESO-landen de ervaring van eerst dalende en dan heroplevende produktiviteitsgroei in de jaren zeventig en tachtig, zij het veel markanter. Kendrick somt dan een hele reeks verklarende variabelen op voor deze verschillen in produktiviteitsgroei, maar in tegenstelling tot vroeger gepubliceerd werk doet hij geen poging om de vraag naar het relatieve gewicht van deze factoren te beantwoorden.

De paper van Hendershott bespreekt de gevolgen van de hervorming van de belastingwetgeving in 1986 voor de economische groei in de VS. Deze paper is de meest technische van de drie; enige voorkennis van het belastingstelsel in

de VS is nodig om de argumentatie te kunnen volgen. De auteur doet een speciale inspanning om de negatieve gevolgen van de wet aan te tonen voor zowat alle macro-economische variabelen die iets met economische groei te maken hebben. Naast een (micro-economische) theoretische bespreking van de te verwachten effecten doet hij ook een beroep op simulaties binnen een algemeen evenwichtsmodel. Hendershott besluit met een pleidooi voor de invoering van een belasting op de toegevoegde waarde in het Amerikaanse belastingstelsel.

Dit boek kan wellicht niet gerekend worden tot de meest hoogstaande bijdragen in de reeks *Studies in Productivity Analysis*. Toch bieden de beschrijvende gedeelten van de eerste twee papers interessante leerstof voor niet-specialisten; de laatste paper is de moeite waard wegens de controversiële standpunten die erin verdedigd worden.

Koen Hendrickx

Stanley W. Black, ed., *Productivity Growth and the Competitiveness of the American Economy: A Carolina Public Policy Conference Volume (Studies in Productivity Analysis)*
Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1989, viii + 158 blz. - Prijs: 115 gulden

Quantitative Economics of Socialism

In de jaren twintig beschikte de Sovjetunie over vele talentrijke economen. De meest beloftevolle was zeker Leontief, die in 1925 emigreerde, in de Verenigde Staten de input-outputanalyse ontwierp, en hiervoor in 1973 de Nobelprijs

kreeg. In de Sovjetunie echter werd de economische wetenschap onder Stalin sterk gehinderd door dogmatisme en persoonsverheerlijking. Vooraanstaande economen werden uitgeschakeld, of konden slechts voorzichtig creatief zijn binnen enge grenzen. Dit laatste gold b.v. voor Kantorovich, die pionierswerk leverde in verband met lineaire programmering (waarvoor hij in 1975 de Nobelprijs zou krijgen). Pas na Stalins dood in 1953 kregen economen weer wat meer ruimte, waarbij relatief veel aandacht werd besteed aan input-outputanalyse en optimalisatiemodellen.

Enkele van deze modellen zijn door de Japanse econoom Kuboniwa besproken in het voorliggend boek. De klemtoon ligt dus op de bijdragen van Sovjet-economen. Verwante input-outputtheorieën uit de westerse literatuur krijgen minder aandacht. Wel maakt Kuboniwa enkele vergelijkingen tussen de empirische resultaten voor de Sovjetunie en de Verenigde Staten. Kuboniwa presenteert overigens geen handboek. Hij legt eerder de nadruk op eigen voorkeuronderwerpen. Een aantal hoofdstukken sluiten trouwens aan bij teksten die hij vroeger publiceerde in Amerikaanse, Japanse en Russische vaktijdschriften.

Kuboniwa start zijn boek met een overzicht over wiskundige economie in de Sovjetunie, vanaf de jaren twintig tot de perestroika. Daarna wijdt hij enkele hoofdstukken aan theoretische planmodellen en empirische toepassingen. De gebruikte modellen bestuderen vooral optimale prijszetting, stapsgewijze aggregatie en groei. Kuboniwa is zich bewust van de problemen bij de implementatie van zulke planmodellen. Hij vermeldt terloops (op blz. 30) de kritiek van

Nove op het gebruik van sociale welvaartsfuncties in de praktijk. Toch vindt Kuboniwa de modellen nuttig zolang men hun beperkingen niet uit het oog verliest. Op het einde van zijn boek commentarieert Kuboniwa de recente hervormingen tot 1988. Uiteraard is het vandaag moeilijk voorspelbaar welke modellen in het jaar 2000 relevant zullen worden bevonden. In elk geval levert Kuboniwa enkele interessante referentiepunten in verband met een paar minder bekende aspecten uit de recente geschiedenis van de wiskundige economie.

Wilfried Parys

Masaaki Kuboniwa, *Quantitative Economics of Socialism: Input-Output Approaches* (Economic Research Series, 27)

Tokio/Oxford, Kinokuniya Company Ltd./Oxford University Press, 1989, xiii + 278 blz. - Prijs: 55 \$

The Czechoslovak Economy 1948-1988

De economische geschiedenis van Tsjechoslowakije wordt in dit boek op een originele manier behandeld. De aandacht gaat namelijk vooral uit naar die periodes uit het verleden die cruciaal zijn geweest voor de ontwikkeling van de economie, vooral het economisch systeem. Veel aandacht gaat naar de periode 1948-1952, 1963-1968 en 1980-1989. Voor deze periodes wordt voortdurend de wisselwerking belicht tussen de ontwikkeling van het economisch systeem, de invloed van de politieke en internationale factoren en de resultaten van het economisch systeem. Uit het gedetailleerde overzicht van de genoemde periodes blijkt dat Tsjechoslowakije in 1987-1988

dringend behoefte heeft aan structurele hervormingen, aan een oplossing voor de macro-economische onevenwichten en aan aanpassingen van het management-systeem. In navolging van Gorbatsjovs perestrojka worden de volgende beslissingen genomen:

- (1) "loon naar werken" wordt ingevoerd;
- (2) horizontale banden tussen ondernemingen komen in de plaats van de opgelegde plannen uit het centrum;
- (3) winst wordt als productiecriterium gehanteerd;
- (4) ondernemingen moeten zelf-financierend zijn;
- (5) grotere ongelijkheden in de loonstructuren worden aanvaard;
- (6) de prijszetting moet worden beïnvloed door de prijzen op de wereldmarkt.

Nochtans is de wet op de onderneming van juli 1987 restrictiever dan die van de Sovjetunie en laat de toepassing ervan te wensen over. Dit werk geeft uitstekend weer wat veertig jaar socialistisch bewind in een economisch ontwikkeld land heeft gerealiseerd. Het schetst objectief (voor zover dat met het beschikbare statistisch materiaal wetenschappelijk mogelijk is) de voor- en nadelen van deze vorm van economisch management en de behaalde resultaten. In een postindustriële maatschappij, met zeer ingewikkelde produktieverhoudingen, is centrale planning duidelijk voorbijgestreefd. Myant toont ook aan dat politieke hervormingen de noodzakelijke voorwaarde zijn voor economische hervormingen. De gebeurtenissen van 1989 hebben hem in dit opzicht volledig gelijk gegeven.

Dit boek is een uniek tijdsdocument, dat absoluut aan te bevelen is aan alle economen en onderzoekers, zeker degenen die hun

werkzaamheden richten op Oost-Europa en Tsjechoslowakije. Alhoewel het functioneren van de ondernemingen slechts sporadisch aan bod komt, is het ook voor zakenmensen relevant. Reflectie leert echter dat de openstelling van de Oosteuropese markten niet onmiddellijk zal leiden tot grote bestellingen en aanzienlijke investeringsstromen, omdat de structurele aanpassing en de hervorming van het economisch systeem een aantal jaren in beslag zullen nemen.

Liliane Van Hoof

Martin Myant, *The Czechoslovak Economy 1948-1988: the battle for economic reform* (Soviet and East European Studies, 65) Cambridge, Cambridge University Press, 1989, xii + 316 blz. - Prijs: 30 £ (hardback)

The Regulation of Motor Vehicle and Traffic Safety

In dit boek wil Glenn Blomquist de tot dusver gevoerde politiek van verkeersveiligheid beoordelen en ook richtlijnen geven die nuttig kunnen zijn voor de toekomst. In 1966 werden in de Verenigde Staten twee wetten uitgevaardigd, die het begin vormden van de regulering van de veiligheid van motorvoertuigen: de *National Traffic and Motor Vehicle Safety Act* en de *Highway Safety Act*. De beslissingen van twintig jaar geleden waren echter veel gemakkelijker dan de beslissingen die men nu moet nemen. De auteur bespreekt en vergelijkt diverse analysemethoden voor het beleid inzake verkeersveiligheid: de technologische analyse, de risico-homeostatische analyse en de analyse van de individuele nettobaten. De laatstgenoemde methode, waaraan de auteur terecht de

voorkeur geeft, probeert als enige van de drie de complexiteit van de beleidsvoering inzake verkeersveiligheid te omvatten.

Blomquist reikt ook instrumenten aan om de waarde van een beleid te toetsen, zowel louter technologisch als in het kader van de genoemde *net benefit* benadering. Volgens bespreekt hij kritisch een aantal recente kosten-batenanalyses, en tot slot geeft hij enkele aanbevelingen om het beleid inzake verkeersveiligheid te verbeteren.

The Regulation of Motor Vehicle and Traffic Safety is helder en duidelijk geschreven en leest daardoor vlot. De belangrijkste ideeën worden regelmatig herhaald. Het boek geeft een goed overzicht van wat er in de Verenigde Staten op dit gebied is gebeurd. Wel is het overzicht soms wat te geschiedkundig opgebouwd en het is ook toegespitst op de VS.

Het boek geeft een overzicht van alle gehanteerde denkschema's inzake verkeersveiligheid. Ook theorieën om verschillen tussen diverse beleidsmaatregelen te meten, worden, weliswaar vrij summier, besproken.

Blomquist stelt dat hij enkele richtlijnen wil geven bij het formuleren van de hedendaagse beslissingen inzake verkeersveiligheid. Daar slaagt hij echter niet volledig in. Hij blijft te veel steken in de beoordeling van het tot dusver uitgevoerde beleid en de tot nog toe gehanteerde denkschema's.

Een waardevolle bijdrage van het boek is echter wel het concept van de analyse van individuele nettobaten. Deze benadering is volgens Blomquist bruikbaar in het ontwerpen, evalueren en verbeteren van het beleid inzake verkeersveiligheid.

Gerda Verweken

Glenn C. Blomquist, *The Regulation of Motor Vehicle and Traffic Safety*
Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1988, x + 138 blz. – Prijs: 105 gulden

The Nonprofit Organization

Dit is een reader die 31 teksten bevat over non-profitorganisaties. In de meeste readers worden enkel bestaande teksten opgenomen, maar voor dit werk zijn er ook nieuwe geschreven. De teksten zijn ingedeeld in zeven groepen en de meeste gezaghebbende auteurs over non-profitorganisaties (hier verder afgekort als NPO's) komen erin aan bod, met uitzondering van Hansmann. Specifieke organisaties (scholen, ziekenhuizen enz.) worden niet systematisch behandeld. Een specifiek land wél: de USA. Dit heeft tot gevolg dat volgens mij onevenredig veel aandacht gaat naar filantropie, fiscale vrijstellingen en bepaalde vormen van vrijwilligerswerk. De leesbaarheid (lees: niet-wiskundigheid) van de teksten was voor de editors een belangrijk selectie criterium. Het eerste deel handelt over geschiedenis, wezen en filosofie van NPO's. De basisgedachte wordt verwoord door good old (and rich) Carnegie in 1889: ongelijkheid in een kapitalistisch systeem, en bijgevolg een beschaafde samenleving, is voor iedereen beter dan gelijkheid in ongeacht welke andere concipieerbare maatschappij-orde. Volgens Carnegie moeten rijke mensen hun geld gebruiken tot heil van de hele samenleving, in een geest van paternalisme. De rijke is wijzer en meer ervaren, en kan het geld dus beter beheeren dan de arme, die het toch maar zou verbrassen, terwijl hij beter af is met parken, musea en bibliothe-

ken. Het is tekenend dat Carnegie zelfs geen scholen of ziekenhuizen vernoemt. De theorie van de "mediating structures" uit 1977 (Berger, Neuhaus) sluit mooi aan bij Carnegies tekst, en vormde de basis van het Reagan-beleid inzake welzijnswerk, met de bekende gevolgen, die in het boek trouwens frequent aan bod komen. Weisbrod ontwikkelt in zijn klassieke bijdrage een redelijk kwalitatief evenwichtsmodel met drie sectoren: de "filantropische sector" naast de profitsector en de overheid. De drie voornoemde teksten zijn, samen met een volgende over de evolutie van de sector, een goed referentiekader voor de meeste bijdragen die daarna komen. Deze zijn in het algemeen van een duidelijk lager niveau en de indeling in hoofdstukken is niet altijd erg geslaagd. Deze hoofdstukken handelen respectievelijk over de invloed van het overheidsbeleid op NPO's (in de USA, met de nadruk op fiscale vrijstellingen), strategische planning in NPO's (volgens het klassieke kookboekstramien), de rol van de bestuursorganen (juridisch, inzake effectiviteit), management. Dat laatste over onderwerpen die niet of (in de ogen van de samenstellers) slecht worden behandeld in de bestaande literatuur: ethische aspecten, computers in NPO's, veranderingen en NPO's. Daardoor ontstaat een enigszins vertekend beeld van het management in NPO's. Wel is een afzonderlijk hoofdstuk opgenomen over het commerciële beleid, met daarin ook twee stukjes over ondernemerschap. De laatste 70 bladzijden gaan, na een filosofische inleiding, over de goedheid van de gemiddelde Amerikaan, die blijkbaar als filantroop en vrijwilliger wordt geboren. Toegegeven, ze hebben een nagelvast

bewijs: een Fransman, de Tocqueville, die zo onvoorzichtig is geweest dit op een mooie dag (in 1840!) te verklaren en (in het Engels) op papier te zetten. In ongeveer de helft van de papers uit dit werk wordt dit in herinnering gebracht...

Marc Jegers

David L. Gies e.a., *The Nonprofit Organization: Essential Readings (Brooks/Cole Series in Public Administration)*
Pacific Grove, Californië, Brooks/Cole Publishing Company, 1989, xxvi + 402 blz. – Prijs: 14,95 £
ISBN 0-534-12588-3

Descriptive Theories of Bargaining

De jongste jaren werd veel aandacht besteed aan speltheoretische onderhandelingsmodellen in de economie. Dit boek bestudeert onderhandelingsspelen met twee en met drie personen. De auteur test deze theorie met experimenten. Experimentele economie is een relatief nieuwe methodologie in de economie, die erin bestaat de marktomgeving na te bootsen in laboratoriumcondities. Deelnemers aan het experiment krijgen dan b.v. de rol van consument of producent, hier van onderhandelaar. De winsten die de deelnemers maken worden ook effectief uitbetaald opdat zij gemotiveerd zouden zijn om goed te presteren in het experiment. Experimentele economie is een goede methodologie om economische theorie te testen die moeilijker met de klassieke methoden kan worden getest. In die zin is het raadzaam om onderhandelingstheorie experimenteel te testen. De auteur begint met een opsom-

ming van definities en concepten uit de literatuur van onderhandelingen. Vervolgens bespreekt hij de hardware en software die gebruikt werden om de experimenten uit te voeren. Na oppervlakkig naar een aantal bestaande onderhandelings-theorieën te hebben verwezen, stelt hij eveneens beknopt een beschrijvende onderhandelings-theorie voor, die hij tenslotte experimenteel test. De theorie lijkt ongestructureerd, is onmogelijk te begrijpen voor economen met een beperkte wiskundige bagage en is te summier geschreven. Vooraleer men dit boek kan lezen, moet men reeds goed thuis zijn in de literatuur van de onderhandelings-theorie. Het experimentele deel van het boek staat in scherp contrast met het theoretische deel. De experimenten werden zeer goed uitgevoerd en duidelijk gerapporteerd. Tot besluit kan worden gesteld dat *Descriptive Theories of Bargaining* aan te raden is voor specialisten in onderhandelings-theorie en speltheorie. Het is dan ook zeker af te raden voor een eerste kennismaking met onderhandelings-theorie en experimentele economie.

Joep Konings

Gerald R. Uhlich, *Descriptive Theories of Bargaining: An Experimental Analysis of Two- and Three-Person Characteristic Function Bargaining (Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems, 341)*
Berlijn, Springer-Verlag, 1990, ix + 165 blz. – Prijs: 39 DM
ISBN 3-540-52483-5

Facility Location and the Theory of Production

De aanleg van een nieuw productiebedrijf vereist van een firma verschillende onderling afhankelijke beslissingen: hoe groot moet de vestiging zijn (= output), welke produktiemethode moet gebruikt worden (inputmix), en waar moet de zaak gelokaliseerd worden? In de traditionele theorie, en vaak ook in de praktijk, worden deze vragen afzonderlijk aangepakt. In dit boek worden deze beslissingen inderdaad beschouwd als met elkaar verbonden, d.w.z. het optimale vestigingsontwerp (inputmix en outputniveau) hangt af van de lokatie van het bedrijf, en de optimale lokatie van het bedrijf hangt af van het vestigingsontwerp. Belangrijkste doel van dit werk is het samenbrengen in één coherent volume van al het eerder gepubliceerde werk rond de geïntegreerde produktielokatieproblematiek. Te-

gelijkertijd wordt de link gelegd naar andere disciplines (operationeel onderzoek, transport, economie, aardrijkskunde enz.).

De auteurs hadden de bedoeling het materiaal van dit prachtige werk zo voor te stellen dat het interessant en toegankelijk blijft voor de potentiële lezers, vaak met een heterogene vooropleiding. Kennis van micro-economische calculus, waarschijnlijkheidsrekenen en wiskunde lijken ons echter een absolute minimumeis, en maken zo de doelgroep zeer klein. Het inbouwen van numerieke voorbeelden ter illustratie van de theorie zal daar niets aan veranderen.

Eddy Van de Voorde

Arthur P. Hurter, Jr. en Joseph S. Martini, *Facility Location and the Theory of Production*
Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1989, xii + 251 blz. - Prijs: 145 gulden

Ontwikkelingseconomie

The Challenge to the South

Dit rapport over de "uitdaging voor het Zuiden (de ontwikkelingslanden)" in de komende jaren is het resultaat van besprekingen die een zogenaamde Zuid-Commissie in de periode 1987-1990 heeft gevoerd. Deze tijdelijke Commissie bestond uit 28 vooraanstaande personen uit de derde wereld, die in hun persoonlijke naam aan de werkzaamheden deelnamen. De Commissie functioneerde als een onafhankelijke entiteit onder het voorzitterschap van Julius Nyerere (ex-president van Tanzania) en had haar secretariaat in Genève.

en de samenleving.

De laatste alinea is indicatief voor de toon van het hele rapport: "In the final analysis, the South's plea for justice, equity and democracy in the global society cannot be dissociated from its pursuit of these goals within its own societies. Commitment to democratic values, respect for fundamental rights - particularly the right to dissent - fair treatment for minorities, concern for the poor and underprivileged, probity in public life, willingness to settle disputes without recourse to war - all these cannot but influence world opinion and increase the South's chances of securing a new world order."

De nieuwe wereldorde waarvan sprake is geen kopie van de Nieuwe Internationale Economische Orde, die in de loop van de periode 1974-1984 vruchteloos werd nagestreefd. Nu is het er volgens de Commissie voor de ontwikkelingslanden veeleer om te doen zich als groep bewust te worden van de eigen verantwoordelijkheden, zowel binnenlands als naar de buitenwereld - en vooral naar de andere ontwikkelingslanden - toe, en vervolgens concrete onderlinge samenwerkingsvormen op te zetten. Deze doelstelling is lovenswaardig maar zeker niet eenvoudig, want de verschillen en de uiteenlopende belangen tussen diverse groepen ontwikkelingslanden zijn de voorbije tien jaar niet verminderd.

Al bij al is het een zeer lezenswaardig rapport met een heldere analyse van de bestaande toestand in de derde wereld en met een zinvolle en behartenswaardige toekomstvisie voor de ontwikkelingslanden. Een toekomstvisie die vanuit kringen die de derde wereld goed gezind zijn, terecht op bijval kan rekenen, maar die tevens vrij

idealistisch en daarom ook moeilijk realiseerbaar zal blijken.

Rob Embrechts

The Challenge to the South: The Report of the South Commission
Oxford, Oxford University Press, 1990, xv + 325 blz. - Prijs: 5,95 £
ISBN 0-19-877311-0

Alternative Solutions to Developing-Country Debt Problems

De jongste jaren wordt de onderzoeker op het gebied van de schuldenlast van de derde wereld overspoeld met publikaties in verband met mogelijke wegen uit de huidige schuldcrisis. Naast de research van gespecialiseerde organisaties zoals de Wereldbank en het IMF doen ook een reeks (vooral Amerikaanse) denktanks graag een duet in het zakje, meestal via het organiseren van een conferentie met sprekers uit academische en beleidskringen. Zo organiseerde ook het AEI in Washington in april 1989 een dergelijke studiedag, waarvan deze publikatie de neerslag is.

Na een inleidende tekst van de samenstellers bundelt het eerste deel van deze uitgave vier bijdragen van leidende onderzoekers op dit gebied, wier ideeën reeds genoegzaam bekend zijn. In een korte bijdrage herhaalt John Makin (AEI) de belangrijkste knelpunten van zeven jaar crisismanagement. Hij legt vooral de nadruk op de moeilijkheid om financiering te vinden voor mogelijke oplossingen. In zijn bijdrage herhaalt Rudiger Dornbusch (MIT) zijn voorstel voor "rente-recyclage" om de huidige netto-uitvloeit van kapitaal uit de derde wereld te stoppen. Verder:

bevat dit werk een versie van Paul Krugmans (MIT) evaluatie van schuldvermindering gebaseerd op secundaire marktoperaties, en Eugene Rotberg (Merrill Lynch en ex-Wereldbank) behandelt kort het nieuwe beleid van de V.S.-administratie onder Secretary of the Treasury Paul Brady.

Naast deze reeds bekende bijdragen biedt dit werk een korte neerslag van de standpunten van andere academici, zoals Allan Meltzer (over kapitaalvlucht), Stan Fischer (MIT en Wereldbank) en beleidsmensen zoals politici Jim Kolbe en Slade Gorton, John Haseltine (IIF, als vertegenwoordiger van de internationale bankwereld) en David Mulford (U.S. Treasury). Als appendix is de tekst afgedrukt van de belangrijke speech van Paul Brady van 10 maart 1989, die aan de basis ligt van de nieuwe houding van de Verenigde Staten ten opzichte van het schuldenlastprobleem (het

Arbeidseconomie

Combating Long-Term Unemployment

Langdurige werkloosheid blijkt een taai probleem te zijn, dat zelfs bij een algemene economische heropleving niet verdwijnt, integendeel. Politiek is het een heet hangijzer en voor de betrokkenen een diep menselijke frustratie. De Europese overheden hebben diverse remedies uitgeprobeerd, doch een nationale politiek is tot nog toe ontoereikend gebleken, zowel wat de schaal als wat de intensiteit van het probleem betreft, om wezenlijke vooruitgang te boeken. De maatregelen moeten het nationale niveau overtreffen, terwijl tegelijk

"Brady Plan").

Deze bundeling biedt weinig nieuwe inzichten, maar geeft veeleer niet-technische overzichten van recent onderzoek en de standpunten van de betrokken partijen. Een duidelijke lacune is hierbij dat het standpunt van de schuldenlanden zelf niet aan bod komt. Tevens is deze bijdrage ietwat gedateerd, daar de concrete toepassingen van het Brady-plan, en met name vooral het schuldenherschikkingsakkoord dat Mexico einde 1989 met zijn private crediteurs afsloot, nog niet zijn behandeld.

Danny Cassimon

Rudiger Dornbusch e.a., eds., Alternative Solutions to Developing-Country Debt Problems

Washington, D.C., American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1989, xiii + 127 blz.

zeer plaatselijke initiatieven voor de specifieke situatie van een regio raadzaam zijn. Dit is de these van deze reader over de combinatie van EG- en lokale werkgelegenheidsinitiatieven.

Tussen de inleiding en het slotwoord van editor Kenneth Dyson worden een tiental bijdragen gepresenteerd die de ervaringen van lokale maatregelen tegen langdurige werkloosheid samenbrengen en de mogelijkheden voor Europese samenwerking op dit terrein onderzoeken. Zowel academici als veldwerkers hebben hun bijdrage geleverd. Het boek is de neerslag van een conferentie die in januari 1988 over deze problemen is ge-

houden aan de Universiteit van Bradford, U.K. Steeds terugkerend in de verschillende bijdragen zijn de aandacht voor het individu en de marktkrachten, de nood aan een beleid, niet alleen voor, maar ook met, de werkloze, het belang van scholing en gerichte opleiding

en de nood aan flexibiliteit en aan een gegarandeerd minimumbasisinkomen.

Stefaan Késenne

Kenneth Dyson, ed., Combating Long-Term Unemployment: Local/E.C. Relations (Bradford Studies in European Politics)
Londen/New York, Routledge, 1989, x + 252 blz. - Prijs: 35 £

Industriële economie

Competition in Europe

Dit werk is een soort liber amicorum, naar aanleiding van het emeritaat van prof. Henk de Jong, die jarenlang verbonden was aan de universiteit van Amsterdam. De wetenschappelijke bijdragen van De Jong situeerden zich vooral op het vlak van (i) de dynamiek van markten en concurrentievoorwaarden en (ii) de toepassing van zijn ideeën op het vlak van de Europese integratie. De bijdragen in dit boek, die komen van zowel Amerikaanse als Europese auteurs, situeren zich bijgevolg op dezelfde terreinen, wat meteen ook de titel van het werk verklaart.

Vermits de twaalf bijdragen in dit bestek niet allemaal aan bod kunnen komen, is deze bespreking selectief, en wordt zij mee beïnvloed door mijn persoonlijke voorkeur voor deze of gene bijdrage.

In zijn evaluatie van de bijdragen van De Jong waardeert W. Shepherd De Jong vooral om zijn aandacht voor de complexiteit van de realiteit. Hiermee hangt samen dat De Jongs werk meestal geen eenduidige voorspellingen mogelijk maakt en theoretisch niet altijd zeer rigoureuus is opgebouwd.

Shepherd contrasteert dit met het werk van een groot deel van de Amerikaanse industriële economen, die hij, nogal eenzijdig, een te grote drang naar theoretische abstractie verwijt.

Ook A. Jacquemin, in zijn overzicht van het Europees concurrentiebeleid met betrekking tot samenwerking op het vlak van R&D, situeert de contributie van De Jong vooral in het vermijden van een grotere wetenschappelijke precisie ten koste van relevantie.

De bijdrage van R. Caves handelt over de determinanten van de groei van grote ondernemingen. Hierbij blijkt de groei van de binnenlandse markt een grote rol te spelen, vooral in sterk gesloten economieën. R. Linda illustreert het proces van toenemende industriële concentratie in Europa in de jaren tachtig aan de hand van een toename van de C_3 in produktmarkten, en de groeiende omvang van multinationals.

Al bij al bevat dit boek een aantal "essays", en geen fundamenteel nieuwe bijdragen, over concurrentie in Europa. Als geheel biedt het werk geen opzienbarende nieuwe inzichten, het gaat veeleer om een herkauwen en toepassen van be-

staande inzichten, die overigens in andere bronnen beter en duidelijker naar voren worden gebracht. Zoals moge blijken uit de bovenstaande bespreking van een aantal bijdragen, is ook de benadering die gehanteerd wordt niet consistent: sommige bijdragen evalueren expliciet het werk van De Jong, andere brengen nieuwe onderzoeksresultaten naar voren... Het geheel laat op de lezer een weinig syste-

matische, weinig overzichtelijke indruk na.

Katrien Kesteloot

Peter de Wolf, ed., *Competition in Europe: Essays in Honour of Henk W. de Jong (Studies in Industrial Organization, 14)* Dordrecht/Boston/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1990, viii + 293 blz. - Prijs: 150 gulden

ISBN 0-7923-1050-0

Strategisch management

Organization Theory

Stephen Robbins, een bekend auteur van andere handboeken over Organizational Behavior en Management, heeft in de derde uitgave van *Organization Theory* rekening gehouden met een aantal recentere inzichten in de managementwetenschap en tevens gepoogd meer praktijkvoorbeelden in de tekst in te lassen. De talloze O.T. (Organization Theory)-close ups trachten de theoretische inzichten aantrekkelijker te maken en/of te verduidelijken, maar komen eerder simplistisch over. Aangenaam om lezen zijn de 16 korte cases die op het einde van het boek worden gegeven, maar ook deze cases missen de nodige diepgang. Het theoretisch gedeelte van dit boek bevat vier onderdelen. Een eerste deel schetst het studiegebied van de organisatie-theorie, waarbij tevens een beknopt overzicht van de geschiedenis van de managementtheorie wordt gegeven. Een analyse van organisatorische effectiviteit en een inleiding tot de basiskarakteristieken van organisatiestructuren besluiten dit eerste deel. Deel twee behandelt

de determinanten van de organisatie-structuur: de strategie, de grootte van de organisatie, de technologie, de omgeving, en controle en macht in de organisatie. Aan elk van deze determinanten wordt een apart hoofdstuk gewijd. In deel drie worden de inzichten van Mintzberg over structuurvormen goed gesynthetiseerd. In deel vier worden dan enkele "hedendaagse" onderwerpen in de organisatie-theorie belicht, zoals het managen van de omgeving, van conflicten, van veranderingen, van organisatiecultuur en van de levenscyclus van organisaties. Dit boek geeft een goed overzicht en een goede evaluatie van belangrijke bijdragen tot de managementwetenschap, maar brengt geen nieuwe inzichten aan. De structuur van het boek doet soms wel enige vragen rijzen (we denken hier b.v. aan de behandeling van de omgevingselementen in drie onderscheiden hoofdstukken). De auteur hanteert ook een eerder populaire taal. Dat komt wellicht doordat het boek vooral bestemd is om oningewijde studenten een eerste aangename kennismaking te bieden met de organisatie-weten-

schap. Globaal geëvalueerd is *Organization Theory* wel een van de betere handboeken voor cursussen over organisatie-theorie.

Rudy Martens

Stephen P. Robbins, *Organization Theory: Structure, Design, and Applications. Third Edition*

Hemel Hempstead, Prentice-Hall International, Inc., 1990, xxiii + 552 blz. - Prijs: 39,95 \$

ISBN 0-13-639832-4

Kijken, denken, doen

Dit werk is het resultaat van een originele aanpak: een praktijkman (Otto) en een wetenschapper (De Leeuw) geven hun ervaringen en visies omtrent het ruime gebied van organisatie- en veranderingkunde. De eerste hoofdstukken vormen vooral een weergave van de uitgangspunten die de auteurs daarbij zullen hanteren. Daarna wordt achtereenvolgens ingegaan op het interpretatieproces, de verbanden tussen omgevingskenmerken, marketing mix en cultuur, het begrip *organisatie-ideologie*, probleemdefinitie, positiebepaling en uiteindelijk, vrij uitgebreid, het "doen", het interveniëren door de adviseur. Met name de klassieke tegenstelling tussen de expert en

de procesbegeleider komt hier uitvoerig aan de orde. De rolverdeling, die vrij strak wordt gevolgd, heeft tegelijkertijd een sterkte en een zwakte tot gevolg. Het heen en weer pendelen tussen theorie (Otto heeft het over "sprokkeltheorie") en praktijk biedt nieuwe mogelijkheden, maar met name de rol van de wetenschapper, het met enige afstand doordenken van de meest elementaire begrippen in hun onderlinge samenhang, blijft meer dan eens onderbelicht en onderbenut. Het ontbreken van een duidelijke samenhang tussen de verschillende onderdelen maakt de lezing ervan niet altijd even vanzelfsprekend. Toch zitten er voldoende modellen, controlelijsten en originele inzichten in vervat, die in de praktijk toepasbaar zijn. Misschien steekt er ook een aanzet in om een eclectische benadering te overstijgen in de richting van een meeromvattend kader voor de aanpak van verandering in organisaties.

Daniël Vloeberghs

M.M. Otto en A.C.J. de Leeuw, *Kijken, denken, doen: Organisatieverandering: manoeuvres met weerbarstigheid* Assen/Maastricht, Van Gorcum, 1989, vi + 174 blz. - Prijs: 35,60 gulden
ISBN 90-232-2426-4

Marketing

Dynamiek in de distributie

In 1975 verscheen de eerste, tweedelige uitgave van *Dynamiek in de distributie*, onder redactie van prof. Dreesman en drs. Van der Wolk. Met een aanzienlijk tijdsinterval zag in 1989 een geheel hernieuwde uitgave het licht, met dezelfde titel maar ditmaal onder redactie van de professoren Bunt en Dreesman en drs. Goud. Deze nieuwe uitgave bevat een verzameling bijdragen van een dertigtal auteurs uit de zaken- en/of academische wereld – overigens andere dan de medewerkers uit de jaren zeventig. Inhoudelijk wordt van het zeer ruime begrip *distributie* een belangrijk deelgebied behandeld, met name de commerciële zijde van het detailhandelsgebeuren. De distributiestrategie van producenten, evenals aspecten van fysieke distributie komen slechts aan bod in hun raakvlakken met de detailhandelsmarketing.

Het boek begint met een inleidend gedeelte over de functionele plaats van diverse vormen van distributie en over de evolutie van de distributiefunctie in enkele belangrijke bedrijfstakken. Deel II behandelt strategische vraagstukken, zoals o.m. sterkte/zwakte-onderzoek en een portfolio-analyse, met een aantal praktijkvoorbeelden. Deel II (Operationele vraagstukken) behandelt de problematiek van instrumenten uit de marketing mix van de detailhandel. De publikatie wordt afgerond met een toekomstperspectief. Bij de beoordeling van het boek speelt het karakter van verzamelwerk een belangrijke rol. Zo kan men het intellectuele peil en de mate van diepgang in de regel aan-

merken als "goed" tot "zeer goed", met verschillen al naargelang van de specifieke bijdrage. De tekst van J. van Wissen b.v. over de relatie fabrikant/handel, of die van W.F. van Raaij over het winkelgedrag van de toekomst zijn naar mijn oordeel b.v. uitstekend, terwijl het artikel van Lachotzki over strategisch management in de detailhandel veel minder imponeerde. Ook in de niet steeds uniforme stijl komt het karakter van verzamelwerk enigszins tot uiting. Enkele uitschieters ter illustratie: H.A.M. Liesker schrijft in een zeer populaire, journalistieke stijl over de ontwikkelingen in de detailhandel in kleding tussen 1970 en 1990, terwijl A.R. van Goor in een zeer beknopte, technische trant handelt over raakvlakken tussen marketing en logistiek in handelsbedrijven. Inzake de behandelde punten is dit werk vrij volledig, alhoewel b.v. een onderwerp als prijsstrategie niet afzonderlijk als instrumentcategorie wordt besproken binnen de marketing mix van de detailhandel. Anderzijds is er wel een beperkte mate van overlapping, die eveneens het gevolg lijkt te zijn van het karakter van verzamelwerk.

De vormgeving is uitstekend, wat niet kan gezegd worden van de prijs. Voor bedrijfs- en anderssoortige organisaties kan de prijs geen probleem vormen. Mogelijk wel voor de enkeling die op zoek is naar een goed basishandboek over distributie. Mensen die werkelijk een inventariserend, goed gestructureerd handboek zoeken met het oog op praktijk of verdere studie, kunnen hun schaarse middelen beter aanwenden. Voor wie echter in-

teressante aanvullingen, verdiepingen en beschouwingen zoekt bij een degelijk basishandboek, is dit werk wél een aanrader, tenminste als hij/zij niet gehinderd wordt door grote prijsgevoeligheid.

Walter van Waterschoot

Financieel beleid

Foundations for Financial Economics

Dit werk is, luidens het voorwoord, het resultaat van de verdere uitwerking van cursusnotities in het kader van het Ph. D. programma op M.I.T. en Stanford. De opbouw en de uitwerking van het boek zijn derhalve zeer academisch opgevat. Het omvat dan ook alle belangrijke bouwstenen van de moderne financiële economie. De eerste zes hoofdstukken zijn gewijd aan tweeperiodenmodellen. Achtereenvolgens komen aan bod: het individuele keuzegedrag onder zekerheid, stochastische dominantie, de minimum variantie frontier, het CAP-model (algemene benadering), waardering van effecten in efficiënte financiële markten.

Het zesde hoofdstuk behandelt een algemeen waarderingsmodel van effecten met pay-offs in meer dan één mogelijke "state of nature". Dit model wordt vervolgens toegepast op de waardering van call-opties op aandelen.

In hoofdstuk 7 en 8 komt de meerperiodenbenadering aan bod. Terwijl in de eerste acht hoofdstukken verondersteld wordt dat individuen over dezelfde informatie beschikken, wordt deze assumptie in het voorlaatste hoofdstuk losgela-

J. Bunt e.a., red., *Dynamiek in de distributie*

Deventer/s-Gravenhage, Kluwer Bedrijfswetenschappen/VEDIS, 1989, v + 472 blz. – Prijs: 3.190 fr.

ISBN 90-267-1284-7

ten. Met andere woorden: de informatie-economie wordt betrokken bij de studie van de financiële markten.

Het laatste (uitgebreide) hoofdstuk tenslotte is integraal gewijd aan de econometrische problemen bij de empirische verificatie van het CAP-model: wat zijn de testbare implicaties van dit model en hoe kunnen deze testen opgebouwd worden?

Ieder hoofdstuk is voorzien van een aantal oefeningen. Ongetwijfeld vormt dit boek een wiskundig gecompliceerde, maar goed bruikbare en naar de diepte toe georiënteerde studie van de huidige theorie van de financiële markten.

Edward Durinck

Chi-fu Huang en Robert H. Litzberger, *Foundations for Financial Economics*

New York, North-Holland, 1988, xii + 365 blz. – Prijs: 95 gulden

ISBN 0-444-01310-5

Case Problems in Financial Management

In het kader van een cursus financieel management is het wenselijk dat het besluitvormingsproces inzake investerings- en financie-

ringsbeslissingen geïllustreerd wordt aan de hand van voorbeelden die een goede beschrijving geven van reële ondernemingssituaties.

In dit boek worden veertig goed gestructureerde gevalstudies voorgesteld. Het verschil met de Harvard-cases is dat de probleemidentificatie eenvoudiger is gemaakt door het stellen van gerichte vragen bij elke case. Daarenboven bestaan de meeste gevalstudies uit slechts twee bladzijden tekst, aangevuld met drie à vijf tabellen. Deze bondigheid heeft haar voor- en nadelen.

De gevalstudies werden gerangschikt in zes delen: financiële analyse en financiële planning (8 gevalstudies), beheer van het bedrijfskapitaal (7 gevalstudies), investeringsbeslissingen (8 gevalstudies), kapitaalkost, ondernemingswaardering en dividendpolitiek (7 gevalstudies), financieringsmogelijkheden op lange termijn (6 gevalstudies) en een aantal specifieke topics (o.a. fusies en overnames). Deze gevalstudies kunnen zowel in introductie- als in gevorderde cursussen gebruikt worden. Het beantwoorden van de gestelde vragen maakt het mogelijk de probleemstelling van elke gevalstudie op een gerichte manier te bespreken, maar andere aspecten kunnen door de lesgever aangebracht worden. Het gebruik van Lotus 1-2-3 of een andere spreadsheet is nuttig bij de oplossing van een aantal gevalstudies.

Niettegenstaande een aantal gevalstudies voor studenten in België niet relevant zijn, resteren er voldoende die hun plaats verdienen in diverse cursussen over financieel management. Het merendeel van deze gevalstudies kan eveneens gebruikt worden in manage-

mentopleidingen op initiatieniveau.

Eddy Laveren

William H. Marsh en Harry R. Kunitzsky, Case Problems in Financial Management Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1988, xi + 267 blz. - Prijs: 36,80 \$ ISBN 0-13-118944-1

Options, Futures, and Other Derivative Securities

Dit bijzonder rigoureuze opgebouwd werk is een van de weinige, zonet het enige werk dat een uniforme benadering voorstelt voor de waardering van alle afgeleide effecten (dus niet enkel futures en opties).

De eerste drie hoofdstukken zijn eerder inleidend van aard: zij geven de voorstelling van de verschillende soorten afgeleide effecten, het onderscheid ertussen, alsook (hoofdstuk 3) een model dat het gedrag van aandelenprijzen weergeeft.

Hoofdstuk vier is gewijd aan het Black-Scholes model; de nadruk wordt tevens gelegd op het belang van de risico-neutrale waarderingsbenadering. In het vijfde hoofdstuk wordt het model toegepast op de waardering van aandelen-opties en in het daaropvolgende hoofdstuk op aandelenindexen, valuta-opties en futures-contracten.

In hoofdstuk 7 wordt vervolgens een algemeen model voorgesteld voor de waardering van afgeleide effecten. De volgende vijf hoofdstukken behandelen telkens specifieke problemen met betrekking tot het gebruik van afgeleide financiële instrumenten: hoe financiële instellingen die specifiek afgeleide

effecten aan hun klanten aanbieden, zich tegen de hierdoor ontstane risico's kunnen indekken (hoofdstuk 8). Het gebruik van numerische procedures (wanneer exacte waarderingsformules niet kunnen worden toegepast) is aan de orde in hoofdstuk 9; alternatieven voor het Black-Scholes model worden duidelijk uiteengezet. Hoofdstuk 11 is geheel gewijd aan swaps.

Alhoewel de lezer verondersteld wordt over een basiskennis te beschikken van financieel beleid en statistische technieken, munt het werk uit door helderheid. De technische onderdelen zijn bijzonder goed uitgewerkt en geïllustreerd met cijfervoorbeelden uit de praktijk. Een echte "must", zowel omwille van de uniforme en omvattende benaderingswijze als omwille van de heldere en didactische aanbreng van een eerder moeilijk onderdeel uit de financiële economie.

Edward Durinck

John Hull, Options, Futures, and Other Derivative Securities (Prentice-Hall International Editions) Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall International, Inc, 1989, xviii + 341 blz. - Prijs: 37,95 \$ ISBN 0-13-638602-4

Financiering en risicobeheer in de internationale handel

Dit werk biedt een overzicht van de voornaamste technieken inzake financiering en risicobeheer in de internationale handel. De klassieke financieringstechnieken komen aan bod, maar ook wordt aandacht geschonken aan de recentste financierings- en dekkingstechnieken, zoals prefinanciering, projectfinan-

ciering, opties, swaps, BOT, compensatietechnieken enz.

Regelmatig last de auteur praktische wenken in voor importeur en exporteur; hij wijst op de meest voorkomende problemen en vestigt de aandacht op de voordeligste financieringsvariant. Zo vindt de lezer op blz. 192 een hele reeks overwegingen betreffende de export van uitrustingsgoederen. Om de theoretische materie te verduidelijken zijn in het tweede deel een hele reeks praktijkgevallen en documenten opgenomen.

De auteur bestrijkt het volledige financieel-technische gebied van de internationale handel. Omdat hij volledigheid nastreefde, konden alle technieken niet in de diepte worden behandeld. Het spreekt vanzelf dat verscheidene onderdelen van het werk in aanmerking komen voor uitdieping en verdere reflectie in tijdschriften of boekenreeksen. Ook de typisch bedrijfs-economische materie komt onvoldoende op de voorgrond.

Dit zeer degelijke werk voorziet in een behoefte, want, buiten een door Fabrimetal uitgegeven handleiding, bestond er op de Vlaamse markt geen enkel compendium over technieken voor exportfinanciering. Het kan dan ook sterk worden aanbevolen aan iedereen die in het bedrijfsleven, de financiële sector en allerhande gespecialiseerde instellingen geconfronteerd wordt met de internationale handel. Door zijn overzichtelijkheid en zijn evenwichtige opbouw is het ook uiterst geschikt als materiaal bij cursussen over technieken van financiering en risicobeheer. *Financiering en risicobeheer in de internationale handel* is een waardevolle aanwinst voor de wetenschappelijke en de bedrijfswereeld, zeker in een periode waarin de internationale handel en betrekkingen expo-

nentieel toenemen en een grotere techniciteit vertonen.

Liliane Van Hoof

Productiebeheer en operationeel onderzoek

Aspiration Based Decision Support Systems

Sedert het baanbrekend werk van H. Simon (1958), Nobelprijs economie, waarin hij o.m. de pijlers van een beslissingsproces vastlegde (intelligence, design, choice), werd op het vlak van de wetenschappelijke besliskunde een hele weg afgelegd. Toch zal de mens nog lange tijd betere beslissingen kunnen nemen dan het meest gesofistikeerde computermodel. Het gaat er echter niet om de mens te vervangen, maar wel de menselijke beslissing optimaal te ondersteunen. De wetenschappelijke vooruitgang op dit vlak van de besliskunde kristalliseert zich in de beslissingsondersteunende systemen (decision support systems; afgekort: DSS). Lewandowski en Wierzbicki onderscheiden hierbij drie klassen: DSS op basis van eenvoudige werkinstrumenten bestemd voor managementtoepassingen; DSS gebaseerd op logische modellen, met als voornaamste functie het herkennen van een logisch patroon in een beslissingsituatie; DSS gebaseerd op analytische modellen en multi-

Walter Corluy, *Financiering en risicobeheer in de internationale handel: theoretische en praktische handleiding voor exporteur en importeur (Reeks Bedrijfsliteratuur)*
Antwerpen, MIM, 1990, 324 blz. - Prijs: 1.480 fr.
ISBN 90-341-0464-8

criteria-optimalisatie. Deze klassen zijn echter nog verder onder te verdelen.

In feite is het boek een verzamelwerk van onderzoeksrapporten die oordeelkundig zijn geselecteerd en geordend door de voornoemde editors. Het betreft uitsluitend research uitgevoerd door Poolse vorschers, waarbij drie delen werden onderscheiden: theorie en methodologie; toepassingen en ervaringen; korte beschrijving van software. Zonder twijfel loonde het de moeite deze materie bij elkaar te brengen en een licht te werpen op onderzoek dat tot hertoe minder toegankelijk was. Toch zal het boek de verwachtingen van de meeste lezers niet inlossen. Voor deze lezers zal de informatieve waarde van het boek dus veeleer gering zijn. Het is echter wel zonder meer aan te bevelen aan de specialisten.

Robert Van Straelen

A. Lewandowski en A.P. Wierzbicki, eds., *Aspiration Based Decision Support Systems: Theory, Software and Applications*
Heidelberg, Springer-Verlag, 1989, x + 399 blz. - Prijs: 77 DM

Accountancy

Accounting for Management Decisions

De meeste handboeken op het gebied van management accounting behandelen twee belangrijke onderwerpen: ten eerste het toewijzen en verdelen van de gemaakte kosten over produkten en/of diensten om hun kostprijs te berekenen, en ten tweede het verzamelen van informatie over kosten en opbrengsten en de interpretatie ervan voor managementbeslissingen. In dit werk komt de kostprijsberekening slechts zijdelings aan bod, het behandelt alleen het tweede onderdeel van de management accounting. Dat onderdeel wordt op een traditionele manier gepresenteerd, en ook de volgorde van hoofdstukken en thema's is die uit de klassieke handboeken.

Het werk gaat van start met een aantal hoofdstukken die het nut van informatie voor een bedrijf moeten aantonen. Een hoofdstuk over het schatten van het kostenverloop geeft weer hoe de gegevensverzameling in de praktijk het best kan verlopen. Eens de gegevens over opbrengsten en kosten verzameld, kan men ze verwerken tot informatie voor beslissingen inzake de planning van de activiteiten en de controle erop.

In dit boek gaat de meeste aandacht uit naar de planning op korte en lange termijn (zeven hoofdstukken). De auteurs tonen aan hoe een bedrijf de optimale hoeveelheid te produceren en te verkopen goederen en diensten op korte termijn kan bepalen via *cost, volume, profit analysis* en lineaire programmering. Wanneer het na te streven productie- en verkoopcij-

fer bekend is, kan men het budget opstellen. Aan de budgetteringsproblematiek worden twee hoofdstukken gewijd. De lange-termijnplanning in een bedrijf komt aan de orde met de twee belangrijkste methoden van investeringscalculatie, NPV en IRR.

Na de zeven hoofdstukken over planning volgen er twee over controle-onderwerpen. Het hoofdstuk over variantie-analyse brengt technieken aan om de oorzaken van de verschillen tussen de werkelijkheid en het vooropgestelde budget op te sporen. In het hoofdstuk over *divisional performance evaluation* worden een aantal maatstaven besproken om de prestaties van gedecentraliseerde afdelingen te evalueren en te toetsen aan vooropgezette doelstellingen.

Accounting for Management Decisions heeft weinig specifieke kenmerken. De klassieke thema's worden zeer pedagogisch op een rijtje gezet. Daardoor is het boek aan te bevelen voor studenten en practici die kennis willen maken met het geheel van gegevensverzameling inzake kosten en opbrengsten en de interpretatie ervan voor beleidsbeslissingen.

Ann Jorissen

John Arnold en Tony Hope, *Accounting for Management Decisions. Second edition*
New York/Londen, Prentice Hall, 1990, xvi + 412 blz. - Prijs: 30,95 \$

Japanese Management Accounting

Terwijl Japan vroeger uitsluitend werd bestempeld als kopieerder

van westerse ideeën, worden dergelijke uitspraken de laatste tijd sterk genuanceerd. De Japanse economische prestaties dwingen in het Westen bewondering af en men vraagt zich af via welke technieken en concepten de Japanse industrie deze successen behaalt. Naast de produktiemethoden dragen ook de managementtechnieken en -concepten hun steentje bij. Bij de managementinstrumenten neemt de management accounting een belangrijke plaats in. De laatste jaren proberen westerse onderzoekers, samen met Amerikaanse en Europese managers, de Japanse visie op management accounting te doorgronden. *Japanese Management Accounting* helpt de lezer die dat nastreeft, een heel eind op weg.

Het boek bevat 33 artikels, die elk een aspect van de management accounting in Japan beschrijven. Sommige bijdragen behandelen een bepaald bedrijf in detail, andere geven een overzicht van een aspect uit de management accounting in de meeste Japanse bedrijven. De editors zijn vooraanstaande accountingprofessoren in Japan. De meeste artikels zijn geschreven in co-auteurschap van een academicus en een aantal bedrijfsmensen. Het resultaat is een verzameling theoretisch correcte en toch praktisch bruikbare bijdragen. Wat opvalt is de openheid van het werk: zowel de voor- als de nadelen van de technieken en concepten worden behandeld. Bovendien is het niet beperkt tot sloga-

neske uitspraken maar komt ook de cijfermatige bewijsvoering aan bod.

Elk artikel uit dit boek kan op zichzelf worden gelezen en de lezer kan ook de volgorde van de teksten vrij bepalen. De artikels zijn ondergebracht in vijf delen:

1. Cost Management Systems in the Japanese Manufacturing Environment
2. Profit Planning and Control Systems in Japan
3. Japanese Cost Accounting Practices and Standards
4. The Organizational Aspect of Management Accounting in Japan
5. Other Topics.

Japanese Management Accounting bevat zeer interessante informatie voor alle managers die een goed georganiseerd systeem van kostenbeheersing en kostprijsberekening in hun onderneming willen uitbouwen. De teksten lezen zeer vlot en ze bevatten heel wat praktische en nuttige ideeën. In het onderwijs is het boek zeer leerzaam voor alle docenten management accounting en aanverwante gebieden. En ook voor studenten met een basiskennis van management accounting biedt het boek interessante artikels.

Ann Jorissen

Yasuhiro Monden en Michiharu Sakurai, eds., Japanese Management Accounting: A World Class Approach to Profit Management
Cambridge, MA/Norwalk, CT, Productivity Press, 1989, xxii + 546 blz.

Fiscaliteit

Optimal Income Tax and Redistribution

Dit boek – deels gebaseerd op eerder gepubliceerd materiaal – beoogt een gedetailleerd overzicht te geven van de literatuur over optimale inkomstenbelastingen voor een publiek van vooral onderzoekers. Het blijft dan ook op een hoog niveau en is niet zo toegankelijk. Door een heldere stijl, een consistente notatie en het veelvuldig gebruik van grafische voorbeelden is de auteur o.i. in zijn opzet geslaagd. We beperken ons daarom tot een korte schets van de inhoud die de geïnteresseerde lezer mag verwachten.

In een inleidend hoofdstuk wordt de structuur van het boek aangegeven en wordt de intuïtie verduidelijkt achter enkele centrale resultaten uit de literatuur en uit het boek. Vanuit beleidsoverwegingen staat daarbij de vraag centraal naar de verantwoording van het wijdverbreide gebruik van progressieve inkomstenbelastingen.

De basisbestanddelen voor de analyse worden geleverd door de bespreking van de mogelijke welvaartsdoelstellingen van de overheid (hoofdstuk 2), en van de modelbouw en schatting van de effecten van een inkomstenbelasting op het arbeidsaanbod (hoofdstuk 3). Beide hoofdstukken zijn kort maar toch vrij volledig qua behandeling van de thema's.

De systematische discussie van de optimale inkomstenbelasting wordt aangevat in het vierde hoofdstuk. Eerst worden optimale lump sum belastingen besproken, dan optimale inkomstenbelastingen met en zonder de assumptie

van constante inkomens vóór belasting. De twee volgende hoofdstukken behandelen in groter detail de mogelijkheden van respectievelijk lineaire en niet-lineaire inkomstenbelastingen. Bijzonder veel aandacht gaat daarbij naar de bespreking van numerieke simulaties.

De vier volgende hoofdstukken breiden elk op hun eigen wijze deze basismodellen uit en leveren hierdoor meer beleidsrelevante resultaten. De relatie van zowel een onderwijssysteem met leerplicht als een onderwijs met vrije keuze tot het al dan niet progressieve verloop van de inkomstenbelasting wordt onderzocht in het zevende hoofdstuk. Hoofdstuk 8 bekijkt dan weer het effect van nutsinterdependenties op het belastingverloop. In hoofdstuk 9 wordt de optimale inkomstenbelasting geanalyseerd als de geobserveerde inkomensverdeling ten dele wordt bepaald door toeval. De inkomstenbelasting kan dan worden beschouwd als een vorm van verzekering door de overheid. De rol van de inkomstenbelasting in een geïntegreerd belastingstelsel met indirecte belastingen en met publieke goederen vormt het onderwerp van het tiende hoofdstuk. Het boek wordt afgerond met enkele bedenkingen over de belangrijkste bijdragen van deze literatuur tot het belastingbeleid en met een agenda van onopgeloste problemen.

Kris Kerstens

Matti Tuomala, Optimal Income Tax and Redistribution
Oxford, Clarendon Press (Oxford University Press), 1990, 199 blz. – Prijs: 25 £

The Japanese Tax System

Prof. Ishi, van de universiteit van Hitotsubashi, is een bekend specialist van het Japanse fiscaal systeem. Als lid van de (permanente) Fiscale Adviescommissie bij de Eerste Minister is hij bovendien goed geplaatst om de noodzaak en de oriëntaties van hervormingsplannen te onderkennen. Deze monografie is blijkbaar de eerste die ter zake in het Engels wordt gepubliceerd; zij is overigens in wezen voor een niet-Japans publiek bedoeld.

Een Amerikaanse zending in 1940-1959, geleid door prof. Shoup, had een grote invloed op het belastingstelsel in Japan, ofschoon de Japanners al snel aan de schema's van Shoup zijn gaan sleutelen. Onder meer werden er heel wat vrijstellingen in de inkomstenbelasting ingevoerd om de export en het sparen aan te moedigen. Slechts kort geleden is ook Japan de weg ingeslagen van zovele recente hervormingen, met name de uitschakeling van vele "belastinguitgaven" en de verlaging van de aanslagvoeten in de directe belastingen. De inkomstenbelastingen op vennootschappen en op personen, die wegens de snelle economische groei leiden tot een hoge elasticiteit, hebben het Japanse systeem beheerst. Slechts twee jaar geleden werd, na lange controversen, een soort BTW ingevoerd, die evenwel de naam *verbruiksbelasting* moet dragen. Al met al is de fiscale druk in Japan relatief lager dan in het merendeel van de OESO-landen.

De vrij verspreide ontduiking, die door sterke belangengroepen (o.m. de kleinhandel) kan worden gehandhaafd, draagt daartoe bij. Ondanks de culturele homogeniteit is Japan blijkbaar in veel opzichten een moeilijk te besturen land... Anderzijds is er duidelijk ruimte voor meer overheidsuitgaven inzake sociale zekerheid en infrastructuur.

Het is moeilijk in dergelijke studies gedetailleerde beschrijvingen van de fiscale beschikkingen te verzoeven met een synthetische reflectie over de economische doelmatigheid en over de verticale en horizontale billijkheid van een bestaand fiscaal systeem, in het licht van algemeen aanvaarde normen. Over het algemeen heeft Ishi deze opgave tot een goed einde gebracht, al legt hij wel meer de nadruk op de rechtvaardigheidsaspecten. Bijzonder geslaagd zijn volgens mij de hoofdstukken over de effectieve belastingdruk op vennootschappen en over het ingewikkelde maar vrij gesofistikeerde systeem van lokale financiën, waarbij dotaties van de centrale overheid een belangrijke rol spelen. Op de vraag – die spontaan bij de lezer opkomt – of de voorkeursbehandeling van spaarvormen de hoge macro-spaarquote in Japan verklaart, antwoordt de auteur veeleer ontkenkend.

Sylvain Plasschaert

Hiromitsu Ishi, The Japanese Tax System
Oxford, Clarendon Press (Oxford University Press), 1989, xxii + 347 blz.

Maatschappelijke problemen

Risk, Organizations, and Society

Dit verzamelwerk is het resultaat van een multidisciplinair seminarie over maatschappelijk gedrag ten aanzien van belangrijke risico's. De gekozen risico's zijn nucleaire energie, roken, terrorisme en de proliferatie van nucleaire wapens. Deze risico's geven aanleiding tot een bijzondere beleidsproblematiek. Kenmerkend is dat het beleid moet worden gevoerd met een enorme kloof tussen professionele percepties, kennis en opinie enerzijds en de publieke opinie en percepties over deze risico's anderzijds.

Het boek heeft geen duidelijke structuur en is een wat willekeurige samenbundeling van onderwerpen. Ook Shubik's korte inleiding biedt weinig gestructureerd inzicht (wel veel vragen!). Dit belet niet dat de afzonderlijke bijdragen boeiend en interessant zijn. De auteurs zijn "grote namen" op hun gebied (nucleaire energie: Alvin Weinberg, Henry Kendall; roken: Ernst Wynder en M. Orlandi, Thomas Schelling; terrorisme: Homer Boynton, Brian Jenkins; proliferatie van kernwapens en technologie: Chauncey Starr, Chris Whipple, Henry Rowen). Verder zijn er

nog methodologische bijdragen van Martin Shubik, en Jan Stolwijk en P. Canny. Vooral de bijdrage van Stolwijk en Canny, waarin de determinanten van participatie van het publiek in het beheer van technologische risico's worden onderzocht, is bijzonder boeiend. Ze illustreert dat systematisch onderzoek over de perceptie van maatschappelijke risico's mogelijk en wenselijk is. Uit hun empirische analyse blijkt o.m. de beperkte mate van vertrouwen van het (Amerikaanse) grote publiek in de belangrijke besluit- en opinievormende entiteiten ten aanzien van maatschappelijke risico's. Ook blijkt dat de tolerantie inzake risico's sterk afhankelijk is van persoonlijke ervaring en kennis.

Dit boek bevat tal van interessante ideeën en biedt een ruime kijk op het beleid met betrekking tot maatschappelijke risico's.

Walter Nonneman

Martin Shubik, ed., Risk, Organizations, and Society (Studies in Risk and Uncertainty)
Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1991, vi + 239 blz. – Prijs: 130 gulden
ISBN 0-7923-9118-7

The European Internal Market

In elk tijdsgewricht zijn er woorden die men zo af en toe eens moet uitspreken (begrijpen daarom nog niet) opdat men als intellectueel au sérieux genomen zou worden. Eén van die woorden is heden ten dage een getal, met name "1992". Voor elk onderwerp kan dit wel ter sprake gebracht worden: werkloosheid, sport, cultuur, milieu, ontspanning, wetenschap enz. worden drifftig besproken met 1992 (eigenlijk 1/1/1993) als invalshoek. Nog grotere intellectuelen schrijven, voor zover het nog kan, boeken over dit magische jaar, of, als ze het zich iets gemakkelijker willen maken, stellen een "reader" samen met bijdragen die er van ver of dichtbij iets mee te maken hebben. Jacquemin en Sapir hebben voor deze laatste optie gekozen. Gelukkig hebben ze geen commerciële overwegingen laten meespelen bij de selectie van de teksten. De meeste zijn van een uitstekend academisch niveau, en belichten verschillende theoretische aspecten van economische integratie met een "1992"-lamp. De bijdragen zijn gegroepeerd in drie delen: handelstheorie en economische integratie (met een vanzelfsprekende aandacht voor de theorieën over tolunies), empirische implementatie (met soms wel een voorkeur voor mathematische modellen die in een laatste paragraaf door middel van enkele regressies "getest"

worden) en beleidsimplicaties met het oog op 1992.

Alle bijdragen afzonderlijk bespreken lijkt nogal vervelend. Daarom licht ik er twee uit die iets opvallends hebben.

De eerste is de bijdrage van Drèze. Het betreft een tekst uit 1960 waarbij op een lucide wijze de interactie tussen schaaconomieën en nationale percepties van consumptiegoederenattributen besproken wordt en het effect ervan op economische integratie, met name voor België in de begindagen van de EEG.

De tweede is een bijna 50 bladzijden lang overzicht van groeibarrières binnen de EEG (door Lawrence en Schultze), dat in feite een samenvatting is van een heel boek over dit onderwerp, dat in 1987 bij elkaar geschreven werd door zowel Europese als Amerikaanse auteurs. De invalshoek is hier wel overwegend macro-economisch. Tot slot kan ik stellen dat dit boek, door de algemeenheid van de meeste opgenomen teksten, waarschijnlijk na 1992 nog voor veel academici een nuttig referentiewerk zal blijken te zijn.

Marc Jegers

Alexis Jacquemin en André Sapir, eds., *The European Internal Market: Trade and Competition. Selected Readings* Oxford, Oxford University Press, 1989, vi + 382 blz. - Prijs: 14,95 £

Zweispachiges Handbuch für Handelskorrespondenz und Kommunikation/Bilingual Handbook of Business Correspondence and Communication

Dit boekje is geschreven voor een dubbele doelgroep: Duitsers die Engels nodig hebben bij zakelijke contacten met Groot-Brittannië en Engelsen die in het Duits in Duitsland zaken willen doen. Het kan natuurlijk ook dubbel dienst doen voor de Vlamingen en Nederlanders die in de twee vreemde talen bedrijvig zijn en iets willen opzoeken. Het boek bevat twee volkomen identiek opgebouwde delen (over het Engels met Engelse voorbeelden en Duitse uitleg; over het Duits met Duitse voorbeelden en Engelse uitleg): 1) correspondentie (waarbij zelfs wat algemeen sociaal verkeer wordt betrokken, zoals het zenden van gelukwensen en het uitnodigen op een etentje), 2) telefoon, telex en telegram, 3) informatie over het buitenland die relevant is voor de zakenman. Je vindt er zowel modelbrieven als mogelijke formuleringen in verschillende situaties (die dan een beetje vreemd als het laatste stukje onder "telefoneren" staan) en het telefoonnummer van het Heathrow Business Centre. Dit is, m.a.w., het zakelijke equivalent van "Engels/Duits op vakantie" in één handig boekje. Met alle voordelen van dien. Groot voordeel is dat je er hapklare brokken vindt om dadelijk de honger te stillen, soms jaren na de formele taal-instructie: hoe kan ik b.v. zonder grof te zijn, zeggen dat ik ontvren-

den ben? Een mogelijk nadeel is dat dit boekje natuurlijk niet in de plaats kan komen van een elementaire algemene taalbeheersing die er niet is. Het is vooral nuttig voor wie nog/al wat basis-Engels of -Duits kent en die ook nog vanuit de uitleg in de andere van die twee talen zijn weg kan vinden naar de oplossing van zijn probleem. Bovendien kunnen er uiteraard dikwijls nog tien andere manieren gevonden worden om hetzelfde even goed te zeggen of te schrijven, maar ondertussen heb je er hier toch al één of enkele. Nogal wat mensen zullen wellicht betreuren dat er geen informatie is over de Verenigde Staten als land. Dat heeft zeker te maken met het aantal bladzijden en met de bedenking dat je dan natuurlijk voor anderen ook nog zou kunnen schrijven over Australië of Nieuw-Zeeland. Al bij al een handzaam receptenboekje met een combinatie van zakelijke en talige informatie. Die combinatie heeft een groot psychologisch *no-nonsense* voordeel en draagt bij tot het besef dat taalproblemen uiteindelijk communicatieve problemen zijn. Dit handboek is gemaakt voor wie zaken wil doen en ter zake wil komen.

Chris Braecke

Susan Davies e.a., *Zweispachiges Handbuch für Handelskorrespondenz und Kommunikation/Bilingual Handbook of Business Correspondence and Communication: Deutsch-Englisch/English-German* Hemel Hempstead, Prentice Hall International, 1989, viii + 231 blz. - Prijs: 19,50 \$ ISBN 0-13-093550-6